

–1987. -Вып.26. –С.21-24.

3. Еропкин М.И. Административное принуждение. Формы и методы управления. -М.: Высш. шк., 1977. -211 с.

4. Анисимов В.М., Буничев Ю.А. Полиция XXI века: концепции и механизм реализации (материалы лекции). – М.: Академия МВД РФ, 1999. –21 с.

5. Лукницкий С.П. Проблемы взаимодействия правоохранительной системы России и средств массовой информации. -М.: МГОУ, 1996. –256 с.

6. Основы взаимодействия органов внутренних дел со средствами массовой информации и общественными: Учебное пособие /Под общ. ред. В.П. Сальникова. –СПб.: ЦОКП МВД России, 2001. –176 с.

7. Казанчук І.Д. Засоби забезпечення зворотного зв'язку між правоохоронними органами і населенням. // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності: Зб. наук. праць. –Донецьк: Донецький ін-т внутр. справ. –2000. -№ 2. –С.187-192.

8. Gruning James E. What Kind of Public Relations. -New York, 1984. –389 p.

9. Казанчук І.Д. Управління процесом публік релейшнз в діяльності ОВС України (організаційно-правові питання): Дис... канд. юрид. наук. -Х., 2001. –194 с.

10. Королько В. Основы публік релейшнз: Посібник. – К.: Інститут соціології НАН України, 1997. –528 с.

11. Наумкин Ю.В. Взаимодействие ОВД с учреждениями массовой информации в обеспечении правопорядка. –М.: ВНИИ МВД СССР, 1984. –165 с.

12. Томин В.Т. Правовое информирование как метод оптимизации взаимодействий ОВД с населением // Средства массовой информации и органы внутренних дел. – Горький: ГВШ МВД СССР, 1980. –С.5-17.

13. Кулиев И.О. Организация взаимодействия ОВД со СМИ в условиях межнациональных конфликтов. Дисс... канд. юрид. наук: 12.00.13. –М., 1996. –191 с.

14. Приказ МВД России «Об информационно-пропагандистской работе» от 6.12.1997 г., № 977.

15. Основы взаимодействия ОВД со СМИ и общественными объединениями: Учебное пособие. –СПб., 2001. –176 с.

16. Почепцов Г.Г. Павлик релейшнз для профессионалов. -М.: «Релфл-бук»; К.: «Ваклер», 2002. -624 с.

17. Ньюсом Даг, Терк Джуди Ван Слайк, Крукберг Дин Все о PR. Теория и практика публік релейшнз. –М.: Консалтинговая группа «ИМИДЖ-Контакт», 2001. –VIII. –628 с.

18. Matrat, The Strategy of Confidence // International Public Relations Review. -1990 –13. -P.8.

19. Браун Л. Имидж – путь к успеху: Практ. пособие. –СПб., 1996. –196 с.

20. Борисов Б.Л. Реклама и публік релейшнз: Алхимия власти. –М.: «Релфл-бук», 1999. –185 с.

21. Terry Haller. Corporate As Doomed // Adllye. –1982. -January 25. -P.47.

Надійшла до редколегії 22.03.2004

КРАВЧУК А.А. НАПРАВЛЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПОДРАЗДЕЛЕНИЙ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНЫХ ОРГАНОВ ПО ВЗАИМООТНОШЕНИЯМ С СРЕДСТВАМИ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ
Рассмотрены направления взаимодействия милиции со средствами массовой информации.

***

KRAVCHUK A.A. DIRECTIONS OF ACTIVITY OF SUBDIVISIONS OF LAW ENFORCEMENT ORGANS ON MUTUAL RELATION WITH MASS MEDIA
Directions of interaction of militia with mass media are considered.

О.М. МАКАРЕНКО

Національний університет внутрішніх справ

УДК 343.851:351.746

МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ В ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Розглянуті методи профілактичної роботи органів внутрішніх справ.

Для того щоб профілактична діяльність органів внутрішніх справ була максимально ефективною, її здійснення

має бути чітко врегульоване нормативними актами, в першу чергу - законодавчими. Однак сьогодні правове регу-

лювання повноважень органів внутрішніх справ щодо профілактики правопорушень, методів її діяльності в цій сфері багато в чому не відповідає вимогам часу, потребує не просто удосконалення, а якісно нового оформлення. Таким чином, необхідність посилення боротьби із правопорушеннями, підвищення значення та ролі в цьому процесі профілактичної функції обумовлює актуальність і важливість глибокого та всебічного наукового дослідження широкого кола питань, пов'язаних з методами профілактичної роботи органів внутрішніх справ.

Метод правового регулювання - це сукупність способів впливу норм даної галузі права на поведінку людей, на суспільні відносини, що регулюються цією галуззю. Метод правового регулювання включає наступні елементи: 1) специфічний спосіб взаємозв'язку прав і обов'язків між учасниками врегульованих галуззю правовідносин; 2) ту або іншу сукупність юридичних фактів, що слугують підставою виникнення, зміни чи припинення правовідносин; 3) особливі способи формування змісту прав і обов'язків суб'єктів права; 4) санкції, способи і процедури їх застосування. В літературі виділяють чотири методи правового регулювання: імперативний (авторитарний) – метод владних приписів, заснований на заборонах, обов'язках, покаранні; диспозитивний (автономний) – рівності сторін, координації, заснований на дозволах; заохочувальний – винагороди за певну заслужену поведінку; рекомендаційний – поради здійснення конкретної, бажаної для суспільства і держави поведінки [1, с.334]. Методи правового регулювання, відмічає С.С. Алексєєв, – це прийоми юридичного впливу, їх поєднання, що характеризує використання в даній галузі суспільних відносин того чи іншого комплексу юридичних засобів впливу. Методи невід'ємні від правової матерії, вони виражають суть того чи іншого юридичного режиму регулювання [2, с.156]. В іншій праці вчений зауважує, що досліджуючи методи правового регулювання в якості реальних юридичних явищ, що отримують своє життя в межах галузей права, слід вказати на декотрі первинні вихідні методи, які являють собою виокремленні логічним шляхом прості прийоми регулювання, що визначають головне в правовому статусі суб'єктів, в їх вихідних юридичних позиціях [3, с.3].

Методи адміністративної діяльності міліції в сфері профілактики правопорушень, так само як і її форми, досить різноманітні. Проблему методів будь-якої діяльності можна розглядати з точки зору співвідношення більш загальних понять - мети та засобів її досягнення. У загальноприйнятому розумінні термін "метод" означає спосіб чи прийом здійснення чого-небудь. Виходячи з цього, під методами будь-якої діяльності слід розуміти способи, прийоми, засоби, які використовуються для досягнення поставленої мети і становлять зміст цієї діяльності [4, с.180]. В державному управлінні під методами розуміють засоби практичної реалізації завдань та функцій діяльності суб'єктів управління. Інакше кажучи, метод управління - це спосіб здійснення управлінських функцій, впливу суб'єкта управління на об'єкт (колектив, групу осіб чи окрему особу) [5, с.72]. Інколи про методи управління говорять як про сукупність прийомів, операцій і процедур підготовки та прийняття, організації та контролю вико-

нання управлінських рішень, які приймаються учасниками управлінського процесу. Складовою частиною методу управління тут є операція (процедура), під якою розуміють конкретну, елементарну дію виконану згідно з управлінським завданням [6, с.5]. Процедури визначають стадії, їх цілі, черговість і час виконання, конкретні дії на кожній стадії, підстави та приводи їх здійснення, взаємозв'язок між ними, способи їх документального оформлення і фіксації.

Профілактична діяльність міліції здійснюється методами переконання та примусу, які найпоширеніше відбиваються через механізм прав та обов'язків. Ці методи використовуються у всіх сферах, галузях, на всіх рівнях діяльності органів та підрозділів внутрішніх справ. Так, переконання становить комплекс виховних, роз'яснювальних і заохочувальних засобів, які здійснюються з метою підвищення організованості, дисципліни громадян, добровільного виконання ними законів. Саме переконання формує правосвідомість, внутрішню готовність до прийняття й виконання загальнообов'язкових правил [7]. В профілактичній діяльності органів внутрішніх справ переконання спрямоване на виховання у громадян внутрішньої потреби й стійкості звички правомірної поведінки, попередження антигромадських, протиправних вчинків, на позитивний вплив щодо правопорушника. Переконання передувє примусові, який застосовується до громадян, не здатних скеровувати свою поведінку у відповідності з державною волею. Переконання також супроводжує заходи примусу, переплітається з ними, вирішує загальне завдання, що полягає у вихованні почуття обов'язку та відповідальності перед трудовим колективом, суспільством, державою. Адміністративний примус - різновид державного примусу, який за своєю суттю є втручанням у сферу правових інтересів правопорушника, інших суб'єктів права, включає заходи припинення адміністративних правопорушень, адміністративного попередження та адміністративного стягнення. Примусовий вплив може виявлятися у фізичному впливі, у чисто примусових діях або психічному впливі, тобто спонуканні до певних дій, бажаної поведінки [8].

Активно використовуються в профілактичній діяльності органів внутрішніх справ адміністративний та економічний методи. Так, адміністративний метод переважно пов'язаний з адміністративно-правовою формою діяльності, якою є правові акти управління, організаційно-розпорядчі заходи, засоби стимулювання і правового примусу, контроль тощо. Цей метод дає однозначне рішення відповідної управлінської ситуації, має обов'язкову силу для адресата й виключає альтернативу в обранні способів дії. Адміністративному методу притаманні певні ознаки, передусім - це централізація, єдиноначальність, субординація, ієрархічність, імперативність тощо, які за певних умов та при відповідному ступені юридичного оформлення набувають значення самостійно діючих методів адміністративної діяльності міліції. В адміністративно-правовій науці адміністративні методи прийнято поділяти на: зобов'язуючі, уповноважуючі, заохочуючі, забороняючі, імперативні, делегуючі, рекомендаційні, диспозитивні [9].

Так, зобов'язуючі методи приписують об'єкту управління виконувати ті чи інші дії, зазначені у приписі чи іншому розпорядженні. Уповноважуючі методи надають можливість, дозволяють, уповноважують об'єкт управління на виконання тих чи інших дій. Заохочуючі методи впливають на об'єкт управління засобами морального і матеріального заохочення, стимулюють до сумлінної праці, безумовного виконання службових і громадських обов'язків. Забороняючі (обмежуючі) методи встановлюють заборону або обмеження на виконання тих чи інших дій. Вони не сприяють таким діям, які перешкоджають досягненню цілей і завдань управління. Імперативні методи вимагають однозначного виконання тих правил, обов'язків, які покладені на суб'єкт управління, всякі відхилення від них є недопустимими. Об'єкту управління не дано право вибору, він має діяти в суворій відповідності до встановлених правил поведінки. Так, всяке затримання громадянина органом внутрішніх справ повинно бути зареєстроване і оформлене відповідним протоколом [10]. Делегуючі методи полягають у передачі, делегуванні об'єктові управління виконання тих функцій, які не входять до його компетенції. Наприклад, начальнику органу внутрішніх справ надані повноваження старшого оперативного начальника по керівництву слідчо-оперативною групою, створеною для розкриття злочинів міжрайонного характеру. Рекомендаційні адміністративні методи застосовуються об'єктом управління через наради, консультації, збори, на яких розробляються рекомендації щодо виконання тих чи інших дій, доцільних при досягненні мети управління. Рекомендаційні методи можуть бути подані в оглядах правоохоронного досвіду в сфері профілактичної діяльності, аналітичних довідках, узагальненнях досягнень науки та техніки. Ці методи дають право об'єкту управління самостійно визначити шляхи реалізації рекомендацій з урахуванням можливостей, фактичних обставин і специфіки діяльності. Диспозитивні методи управління встановлюють компетенцію різних суб'єктів управління при виконанні спільного для них управлінського рішення. Так, УМВС в області може визначити порядок взаємодії кількох органів внутрішніх справ при виконанні спільних профілактичних заходів, при наданні допомоги один одному. Диспозитивний метод управління може мати місце і тоді, коли об'єктам управління надається право самим встановити порядок взаємодії при виконанні розпоряджень суб'єкта управління.

У свою чергу, економічний метод, який застосовується в профілактичній діяльності органів внутрішніх справ, не передбачає "адміністрування", проте як такий, що використовується державним органом, набуває обов'язкового характеру. Наслідки його невиконання виявляються у матеріальних збитках, упущеній вигоді, грошових компенсаціях та ін.

В профілактичній діяльності органів внутрішніх справ використовуються також методи субординації та координації. Субординація - це службове підпорядкування молодшого за посадою старшому. Ці відносини вертикального типу спираються на правовий порядок і виявляються у правових актах управління або усних розпорядженнях керівників та відповідних діяч підпорядкованих їм осіб.

Метод координації відкриває можливість для взаємодії підрозділів, служб, делегування, повноважень від керівника до виконавців і розвитку на цій основі саморегулювання, взаємоконтролю, взаємoinформації, взаємодопомоги. Застосування методу координації в профілактичній діяльності міліції здійснюється на підставі планування, прогнозування та моделювання можливої ситуації, чіткого розмежування функцій служб і підрозділів, їх керівників і підлеглих.

В умовах демократизації суспільства, побудови правової держави, гуманізації органів внутрішніх справ особливого значення в профілактичній роботі набувають соціально-психологічні методи управління. Соціально-психологічні методи впливу на трудові колективи і окремих працівників направлені на створення сприятливого та стабільного морально-психологічного клімату для найбільш успішного виконання поставлених завдань. Соціально-психологічні методи ґрунтуються на досягненні соціології і психології, вони враховують колективну психологію, потреби колективу, формальні та неформальні відносини, громадську думку, психологічні особливості різних соціальних груп і окремих індивідуумів. Соціально-психологічні методи управління спрямовані на забезпечення соціального захисту працівників органів внутрішніх справ, підвищення ефективності їх діяльності, покращення умов праці, втілення здорового способу життя, зміцнення здоров'я, розвитку особистої культури й професійного зростання. Соціологічно-психологічні методи управління найбільш ефективні тоді, коли їх застосовує досвідчений керівник, який добре знає проблеми колективу, інтереси і прагнення працівників, причини і мотиви тої чи іншої поведінки, позитивні і негативні явища в розвитку колективу. Такий керівник постійно вивчає колектив і окремих працівників, він проводить соціологічні дослідження, застосовує різні технічні засоби і прийоми для отримання й обробки інформації, зокрема, анкетування, хронометрії робочого часу, інтерв'ювання, вивчення документів (планів роботи, особових справ, листів і пропозицій громадян, повідомлень засобів масової інформації та інше) спостереження, самоспостереження, експерименти тощо.

У теорії управління соціально-психологічні методи розглядаються єдиною групою, адже вони тісно пов'язані між собою, але їх можна розділити на дві підгрупи: соціологічні і психологічні методи управління. До соціологічних належать методи управління колективами, структурними підрозділами, групами, внутрішньо-груповими процесами та явищами; методи управління кадрами, їх підготовки, розміщення і закріплення, формування оптимальної системи управління, організація виховної роботи з особовим складом. До психологічних методів управління належать методи психологічної мотивації, гуманізації праці, професійного відбору і навчання, контактування малих груп у колективі. Психологічні методи впливають на взаємовідносини між працівниками шляхом організацій працездатного колективу з оптимальним психологічним кліматом.

Усі розглянуті вище методи управління тією чи іншою мірою використовуються в профілактичній діяльності всіх

органів, галузевих служб і підрозділів органів внутрішніх справ. Серед них неможливо виділити головні чи другорядні, всі вони важливі, мають використовуватись комплексом і один одного доповнювати.

У сфері управління профілактичною діяльністю існує велика кількість методів, що обумовлено складністю процесів, здійснюваних системою управління, проте особливе місце серед них належить організаційним. Організаційний підхід до класифікації методів управління, виходячи зі статичності та динаміки управління, дозволяє виділити методи організації систем управління та методи організації процесів управління [11, с.10-11]. "Об'єктивними засадами використання організаційних методів управління, - як зазначає Н.Р. Нижник, - виступають організаційні відносини, що складають частину механізму управління. Адже через них реалізується найважливіша функція управління - функція організації" [12, с.116]. На думку В.С. Основіна, організаційні методи - це такі управлінські засоби, які не регламентовані детально нормами права, але є необхідними для успішного здійснення управління. Прикладами таких методів управління можна назвати: виїзд керівника на місце та ознайомлення із станом справ, особисте інструктування, співбесіда тощо. В.С. Четвериков та В.В. Четвериков вважають, що організаційні методи - це способи впливу на структуру системи, її внутрішню організацію з метою забезпечення найбільш ефективного її функціонування [13, с.45]. Таким чином, організаційні методи детально не урегульовані в правових актах, а в більшості випадків базуються на практичних навичках, досвіді тощо суб'єкта управління, тобто мають неправовий характер. У зв'язку з цим Н.Р. Нижник зазначає, що "у рамках організації можливі такі форми прояву організаційних методів: 1) обов'язковий припис (наказ, заборона і т. ін.); 2) узгоджувальні (консультації, консенсус); 3) рекомендації (порада, пропозиція, роз'яснення, звернення)" [12, с.113]. С.В. Кувакін, вказуючи на різноманітність організаційних зв'язків, обумовлює існування таких методів: розпоряджень, взаємодії, координації, узгодженості, інспектування, інструктування [14, с.86-88].

Наприкінці зазначимо, що використання одних й тих же методів для роботи з різними категоріями осіб може призводити до наслідків, які прямо протилежні запланованим. Так, якщо для осіб середнього віку просоціальної спрямованості, які є батьками, буде безсумнівно корисним надання детальної інформації щодо особливостей вживання наркотичних засобів, ознак, за якими це можна виявити, то надання тієї ж інформації підліткової аудиторії може призвести до виникнення в окремих її представників бажання спробувати наркотичні засоби, що обумовлюється віковими особливостями підлітків. Метод навіювання, який є ефективним для дошкільників та молодших школярів, при застосуванні його до літніх осіб, які притягалися до кримінальної відповідальності, викличе опір або повне знецінювання запропонованої інформації.

Таким чином, основними методами здійснення профілактики правопорушень, на нашу думку, необхідно вважати такі методи:

- виховання, тобто сукупність засобів, за допомогою яких здійснюється цілеспрямований вплив на свідомість

та поведінку особи, формування в неї необхідних якостей особистості. Ці методи в свою чергу розділяються на три групи: методи формування свідомості, які включають роз'яснення та приклад; методи формування позитивного досвіду в процесі діяльності, які включають вплив суспільної думки, методи приучення та вправи; методи заохочення та покарання;

- психологічні, які включають емпіричні (спостереження, експеримент, психодіагностичні (тести, анкети, соціометрія, бесіда), аналіз результатів діяльності та біографічний методи) та методи корекції (аутотренінг, соціально-психологічний тренінг, засоби психотерапевтичного впливу, навчання бажаним засобам поведінки та подолання небажаних);

- економічні, які не передбачають "адміністрування", проте, як такі, що використовуються державним органом, набувають обов'язкового характеру. Наслідки невиконання виявляються у матеріальних збитках, упущеній вигоді, грошових компенсаціях. А так званий "позитивний економічний метод", навпаки стимулює та заохочує до профілактичної діяльності;

- адміністративні (переконання, примус, контролю, координації, субординації, зобов'язуючий, уповноважуючий, забороняючий, імперативний, делегуючий, рекомендаційний, диспозитивний);- просвітницькі (лекції, круглі столи, конференції, на яких висвітлюються причини вчинення правопорушень, умови, які їм сприяють тощо);

- технічні методи профілактики, до яких відносяться різні технології, правила, засоби і пристосування, що перешкоджають вчиненню правопорушень (наприклад, встановлення засобів охоронної сигналізації, замикаючих пристроїв і т.п.);

- організаційні методи профілактики правопорушень, покликані сприяти зниженню або мінімізації криміногенних наслідків від непрофесійної організаційно-управлінської діяльності. Наприклад, заходи для удосконалення процесів керованої міграції населення країни; по відпрацьовуванню діючого і матеріально-забезпечуючого механізму соціальної адаптації осіб, звільнених з місць позбавлення волі; по формуванню правильних критеріїв ефективності діяльності правоохоронних органів, що не стимулювали б "три зі статистикою" на грані карних злочинів (укриття злочинів від обліку, завищення відсотка розкритих злочинів) тощо.

- правові методи профілактики правопорушень: сприяючі нейтралізації умов здійснення конкретних правопорушень (наприклад, норми, які регламентують порядок придбання і зберігання зброї), методи, стимулюючі до дій, що перешкоджають або припиняють здійснення правопорушень (це норми кримінального права про добровільну відмову від вчинення правопорушення, необхідну оборону тощо); та норми, регламентуючі процес попередження правопорушень.

Отже під методом профілактичної діяльності ми розуміємо різноманітні засоби, прийоми і способи, за допомогою яких міліція здійснює вплив на суспільні відносини з метою реалізації своїх правоохоронних завдань та функцій в сфері попередження протиправних вчинків. Наприкінці зазначимо, що вищезазначений аналіз форм і методів

управління в сфері профілактичної діяльності не є вичерпним, оскільки існують й інші форми і методи, які використовуються в означеній сфері правоохоронної діяльності. Однак оволодіння ними суб'єктами управління та вмiле, комплексне застосування дозволить не тільки їх удосконалити, але й здійснювати пошук нових, більш ефективніших серед них.

ЛІТЕРАТУРА

1. Теория государства и права: Учебник /Под ред. М.М. Рассолова, В.О. Лучина, Б.С. Эбзеева. –М.: ЮНИТИ ДАНА, Закон и право, 2001. –640 с.
2. Алексеев С.С. Теория права. –М.: Изд-во БЕК, 1994. –224 с.
3. Алексеев С.С. Восхождение к праву: Поиски и решения. –М.: НОРМА, 2001. –752 с.
4. Колпаков В.К. Административное право Украины. Пiдручник. -К.: Юрiнком Iнтер, 1999. –736 с.
5. Битяк Ю.П., Зуй В.В. Административное право Украины. Конспект лекций. –Харків: Нацiон. юрид. акад. України iменi Ярослава Мудрого, 1996. –160 с.
6. Управленческие процедуры /Отв. ред. Б.М. Лазарев. –М.: Наука, 1988. –271 с.
7. Битяк Ю.П., Зуй В.В., Комзюк А.Т. Переконання i примус у державному управлiннi. Административна вiдповiдальность: Конспекти лекций. –Харків: Укр. юрид. академiя, 1994. –44 с.
8. Комзюк А.Т. Административный примус в правоохоронній діяльності мiлiцiї України: Дис... доктора юрид. наук. –Х., 2002. –408 с.
9. Плішкін В.М. Теорiя управління органами внутрiшніх справ: Пiдручник. -К.: Нац. академiя внут. справ України, 1999. –702 с.
10. Кодекс України про административні правопорушення (зi змiнами та доповненнями) // ВВР УРСР. –1984. –Додаток до № 51. –Ст.1122.
11. Зуйков Г.Г., Масленников Э.П. Систематизация методов социального управления // Проблемы совершенствования административных методов управления органов внутренних дел: Сб. науч. тр. -К., 1984. -С.3-12.
12. Нижник Н.Р., Машков О.А. Системний пiдхiд в організації державного управління: Навчальний посiбник /За заг. ред. Н.Р. Нижник. -К.: Вид-во УАДУ, 1998. –160 с.
13. Четвериков В.С., Четвериков В.В. Основы управления в органах внутренних дел: Учебное пособие. -М.: Новый Юрист, 1997. –128 с.
14. Кувакин С.В. Організаційні форми управління ОВС: Загально-теоретичний аспект: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 /НУВС. -Х., 2001. –197 с.

Надійшла до редколегії 06.07.2004

МАКАРЕНКО А.Н. МЕТОДЫ ОРГАНИЗАЦИИ ПРОФИЛАКТИКИ ПРАВОНАРУШЕНИЙ В ПРАВООХРАНИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УКРАИНЫ
Рассмотрены методы профилактической работы органов внутренних дел.

***

MAKARENKO A.N. METHODS OF THE ORGANIZATION PREVENTIVE MAINTENANCE OF OFFENCES IN LAW-ENFORCEMENT ACTIVITY OF UKRAINE LAW-ENFORCEMENT ORGANS
Methods of preventive work of law-enforcement organs are considered.

УДК 336.7:343.326

Л.В. НОВІКОВА

Національний університет внутрішніх справ

ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ: ЗАГАЛЬНЕ ПОНЯТТЯ ТА ПІДСТАВИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Розглянуто поняття тероризму; визначене місце і характеристика фінансування тероризму та його кримінально-правових наслідків.

Проблеми боротьби з тероризмом і злочинами терористичної спрямованості з кримінально-правових і кримінологічних позицій розглядають у своїх працях В.Ф. Антипенко, В.О. Глушков, В.П. Ємельянов, В.В. Крутов, В.А. Ліпкан, С.М. Мохончук, М.В. Семикін та інші. Проте, їх дослідження здійснюються зазвичай з позиції боротьби з терористичними актами та іншими злочинами терористичної спрямованості, а також зі створенням терористичних груп чи терористичних організацій. Між тим міжнародним співтовариством в останній час на порядок денний висунута така проблема, як протидія фінансуванню тероризму [1]. Це потребує обміркування усіх нових аспектів, проведення досліджень для вироблення кримінально-правових характеристик фінансування тероризму, визначення місця цього діяння у системі терористичної діяльності.

В науковій літературі виділяються різні рівні поняття "тероризм". В.П. Ємельянов при розгляданні тероризму як діяння, вирізняє три рівні поняття "тероризм": у вузькому або власному розумінні; у широкому розумінні; у самому широкому розумінні. Під тероризмом у вузькому або власному розумінні вбачаються вчинення чи погроза